

**Tiskarna
Brata Rodé & Martinčič
v Celju.**

izvršuje vsa v svoje stroke
spadajoča dela v najhraj-
šem času, v najelegantnejši
obliki in po skrajno
„ konkurenčni ceni “

Lastna knjigoveznica

PRVI SPEV
Janko Šanda:
Kralj Samo.

Epos
v desetih spevih.

Prvi snopič.

Celje 1927
Tiskarna Brata Rodé & Martinčič v Celju.
Samozaložba.

Opozorilo!

S pričujočim snopičem je storjen začetek in poskus, da se pomalem izda večje slovstveno delo, ki bo v celoti obsegalo okrog 20 tiskanih pol. Prvi snopič obsega dve tiskani poli in stane 5 dinarjev, za inozemstvo 8 dinarjev, za Ameriko 20 cents ($\frac{1}{5}$ dolarja). Denar se pošlje lahko po lastnih položnicah, iz inozemstva s čekom kakšne večje banke. Naročita je pošiljati na naslov: Dr. IVAN ŠANDA, ROGATEC.

Naslednji snopič izide takoj, ko se povrnejo tiskovni stroški tega snopiča. Uljudno vabimo vse Slovence, posebno še svoje štajerske rojake, na obilo naročbo. Zamisliti se v svetlo dobo zmagoslavnega kralja Sama (po rodu Slove'nca; kakor dokažemo v dodatku) in to slavo gledati in uživati na krilih bodre poezije, to mora pač zanimati vsakega količkaj izobraženega Slovenca. Ta pesnitev ni izrod gole domišljije, ki se nalahko vrže na papir, ampak njena vsebina temelji na zgodovinskih dejstvih ter na narodni tradiciji, kakor se je obranila u slovenskih narodnih pesmih in pravljicah. Pač le malokedo bo zapopadel, koliko truda in priprav ter duševnega napora je zahtevalo tako delo. Torej, dragi rojaki, sezite po knjigi ter omogočite z malimi denarnimi žrtvami nadaljevanje izdaje, ker le v celoti more delo doseči svoj namen.

*Dr. IVAN ŠANDA,
POŠTA ROGATEC.*

PRVI SPEV.

Uvod. — Dvor kralja Sama. — Samo na zboru. - Bog in Satan. Kralj Dagobert. — Arnulf in Pipin. — Dagobertove sanje. — Dagobert na zboru velikašev. — Čarovnica. — Samov ogleda.

1.

Strune moje, zaddonite glasno
pa zapojte pesem o junaku
rodu skritem v daljne dobe mraku!
Kot na zvezdo čudno, bajnojasno,
ki zasije v noči iznenada
gledam nanj, spasitelja iz jada.

2.

Samo, ki slavi te pesem moja,
bratoljubja ti iskren glasitelj,
roda iz okov osvoboditelj,
dvigni se iz grobnega pokoja,
majke Slave združi spet rodove,
k sreči vodi jih, do slave nove!

3.

Duh velik si, slavna dela tvoja,
vendar jedva siješ iz davnine
kakor zvezda skrita v daljne tmine,
pa o tebi peva pesem moja,
kot so vile razodele meni,
kar molčijo skopo pergameni.

4.

Pene so sveta minljive mame.
Slavni duha in kreposti čini
v vekotrajnem sijejo spomini,
teh trohljivost groba ne prevzame.
K delom takim, vila, me ogrevaj,
duhu in kreposti hvalo pevaj !

5.

Kako vnema tega v boj oholost,
drugega pravice čuti sveti,
da upre junak se sili kleti,
slave mu ne zatemni minolost;
kak nad svetom žezlo višje vlada,
naj z junakom pesem ta razklada.

6.

Tebi, rod moj, spev je dar ljubezni,
v njem o tvoji jaz sem slavi sanjal,
da svobode bi ti kal poganjal ;
naj kljubuje časov burji jezni!
Kakor solncu zjutraj ptičev zbori
tebi in junaku slavo ori!

7.

Kjer se Dunav z Moravo objema,
v tok mogočen se valovje zliva,
tam na peči strmi grad počiva.
Tu pobožna je pradedov vnema
Devo Živo z žrtvami častila,
blagodati boginjo prosila.

8.

Tu v zavetju boginje miljene
Samo si postavil je gradišče,
knežje tu izvolil si sedišče,
žezlo mu odsod osvobojene
Pesoglavcev vlada pokrajine,
ko da solnce pomladansko sine.

9.

Ropa vama spet se pase čreda,
rod Slovenov raja spet in vriska,
ker ga jarem sužnji ne pritiska,
Pesoglavce hleba ne pojeda,
žene, hčere v zimi mirno tkejo,
solze jih sramote več ne žgejo.

10.

Rod na Sama zre ko na božanstvo,
Jaroboga z neba zre telesno
v njem prikazen, ki otel je Vesno,
pa iznova to vršil poslanstvo,
ko vkrotil je zmaje pesoglave,
"vnovič se odičil z vencem slave.

11.

V Devingradu Samo, knez, stoluje,
krog ga jarki branijo globoki,
pa nasipi zadaj njih visoki,
Dunav ga in Morava varuje.
Zbrano pod zavetjem te ograje
kneza je bogastvo, čred so staje.

12.

V skrbi tu za jelo in odelo
žen devet marljivo mu vrti se
pa po tednih v poslih mu vrsti se;
kar moči krepkejših tirja delo,
mnogobrojna dvora mu družina
v redu vse vrši brez opomina.

13.

Kneginja je prva Vlastislava,
ženam ona v dvoru poveljuje,
veležupan Domislav mu čuje
nad imetjem in povelja dava,
Borevit je vodja dvorne straže,
Gostimisel gostbi red ukaže.

14.

Samo v dvoru med velmoži zbori,
se o vladi ž njimi posvetuje,
sluša tožbe razne in rešuje,
goste pogoščuje v jasnem dvori,
s petjem, gostbo, šalo jih zabava,
da jim je ko pri bogovih nava.¹⁾

15.

Vojvodi dežele, starešine,
od Veltave in Polabja knezi,
s Samom združeni v obrambe zvezi,
tu se shajajo, da dan ne mine;
vsakdo hoče, predno spi pod grudo,
Sama kneza videti, to čudo.

16.

Ali komur sreče solnce sije,
se za njim zavist ko senca plazi;
kdor neskrben zanj ji ne opazi,
lahno mu stopinjo izpodbije.
Samo vidi sence, zanjke čuti,
ko da vranov krog vrše kreljutL

17.

V snu zapoje mu na lipi ptica :
„Lepa tebi, Samo, cvete sreča,
a ne pusti zarjaveti meča !”
Sen mu ta preganja radost lica,
z bistrim okom Samo premotriva,
kje preti nevarnost pogubljiva.

18.

Pa na dvor svoj sklical je župane
na jesenski svetek in posvetek,
— let je vlade sedmi bil začetek —
tri jih dni gosti na dvoru zbrane,
štrti dan pod lipami na dvori
ob kamniti mizi jim prozbori:

19.

„Prvo je, da srce vas pozdravi,
dragi mi staroste in župani !
Vladavine moje vi ste člani; če
telesa knez je sličen glavi,
vi potrebne ste mu roke, noge,
da vrše mu vlade posle mnoge.”

20.

„Glava reče, roka, noga kreče !
Važni so mi danes opomini.
Domu v bran so nujni hrabri čini,
da v zavisti vrag nas ne preteče,
nam grozeč od vzhoda in zahoda,
trn v očeh mu naša je svoboda.”

21.

„Obrov divji črt še ni ukročen,
Bajan, kan, zamišlja maščevanje,
mirno njega ne objame spanje,
ne počije meč mu krvoločan,
dokler naše spet ne pije krvi,
nam svobodo v sip in prah ne zmrvi.”

22.

„Od izhoda ta grozi protivnik,
kakor gleda volk na čredo mirno,
od zahoda v isti čas zazirno
drug preti nam silni grabežljivnik,
Dagobert, ki Frankom brojnim vlada,
sam pohlep na nas ga v boj spodbada.

23.

„Sužnosti oteli smo se sami,
Dagobert zdaj, Frankov kralj oholi,
ki ni zemlje dosti mu nikoli,
rad zavladal tudi bi nad nami.
AI odnese glavo naj krvavo,
če nam kršit pride vlasti pravo.”

24.

„Vendar znajte! Franki so mogočni,
ž njimi v zvezi so plemena mnoga,
ki jih veže vse sovraštva sloga;
proti nam so Obri krvoločni.
Zbrati je Slovenom vse rodove,
da sovragom zmanemo osnove”

25.

„Mož izbrati nam je razboritih,
v složni boj da krenejo plemena,
kar jih je slovenskega korena.
Bistrih je oglednikov prikritih
nam v dežele razposlati vražne,
da nam njih zvedo naklepe važne.”

26.

„Pa ko zrem vas zbrane v resnem čaši,
srce moje mi igra radosti.
Ena kaplja le je v njem bridkosti,
da na zbor se Moran, voj, ne zglesi
pa se kuja nam ob Žale doli,
sam hlepeč še menda po prestoli.”

27.

„Ali če še jezo v srcu kuha,
ker za kneza niste izvolili njega,
za svobodo borno bili
hrabro se brez njega, črnoduha; n
am nesloga dneva naj ne mrači,
sloga jači, a nesloga tlači.”

28.

Iako reče Samo jim na zbori
pa izmed velmožev in županov
za poslanstvo si izbere članov
ter vsem se ž njimi pogovori,
kako bodo šli na vse vetrove,
da sovragov izvedo osnove.

29.

Pa ko vse pospi pod snegov prtom,
ni duha neskrbnost mu objela,
sli hite od sela mu do sela,
da bude na bran jih proti črtom,
v boj pripravljajo se do spomladi,
da sovrag jih kje ne iznenadi.

30.

Vendar, vila, ti mi razodeni,
kje dogodkom pletejo se niti,
kje so zadnji jim izvori skriti,
kje oblastij višjih se nameni
v ljudstev voljo zlivajo in djanje,
duhu tajno to razkrij spoznanje !

31.

Po puščave krševite poti
črna zver v podobi blodi zmaja,
kremplje v lastno si telo zasaja,
rjove, grize v besni se togoti,
ogenj v trup si bljuje iz čeljusti,
Satan muči se v krajini pusti.

32.

V meglah temnih Bog se mu oglasi:
„Srd obisti je ti, stara kaca,
ker se človek skrušen k meni vrača
pa odmerjeni so tebi čaši,
da vihtiš nad ljudstvi moje šibe
za protivne meni njih nagibe.”

33.

„Srd te grize, ker oko obrnil
milostno sem k carju Herakleji,²⁾
tvoji sem uprl se krvi žeji,
les sem križa spet kristjanom vrnil.
Videl les si ta nositi carja,
pa naj dalje tvoj ga bič udarja?”

34.

Glasom božjim Satan odgovarja:
„Ti Gospod si silni jestva vsega,
Tebi le brezum protivnost tvega.
A resnice in dobrote zarja
Tvoja svetu mar zaman ne sije ?
Človek le ko krt po zemlji rije.”

35.

„Da prezira vse zemeljske mame,
da brzda nagibe poželjenja,
čist ohrani tvoj namen stvarjenja,
kolikere takšen duh prevzame ?
Da te slušal kdo bi iz ljubezni,
mar duha jim to ni znak boleznj?”

36.

„In spokornost kaj človeka znači?
Mar da duha si napak očisti ?
Strah le kazni stiska mu obisti!
Naj spokorno človek se oblači,
strasti ne izruje korenine,
luč mu Tvoja duha ne prošine.”

37.

„Pa če carju Herakleji sije
milost tvoja in mu prizanašaj,
kako pa da s kaznijo odlašaj
Dagobertu,³⁾ kralju, za morije,
za vse skrumbe Tvojega imena?
Kdaj grehot bo mera napolnjena?”

38.

„Za krščanstva prvega se šteje kralja,
vlast si, čast mu nagromadil.
s srečo vsako srce mu osladil,
on pa tvojim se zakonom smeje,
grehe svojih le množi očetov.
Kdo se Tvojih spomni še obetov?”

39.

Zlodeju pa Bog nevidni reče :
„Duh zloradi, duh uničevanja,
ki le plam pogube te poganja
in te milost nad človekom peče,
slabim si postavljen v Izkušnje,
ki jih išče moje usmiljenje”.

40.

„Duh človekov misli je počasnih,
trudno rine v svetle se višine,
moč globoko tlači ga tvarine,
bednik zemlje brez oči je jasnih.
Duh, ki čisti se v tvarine plodi,
s trudom nje se jarma osvobodi.”

41.

„Dagobertu dan se sodbe bliža,
kakor ploha se nad njim izlije,
meč s sramoto Samov ga pokrije,
pa v napuha mreži ga poniža.
Sama pa utrdil bom v posesti, če bo
slušal glas mi blagovesti.” _

42.

Prhne zlodej zdajci iz puščave,
kakor misel čez daljave šine,
pa spusti v Pariza se ravnine,
kjer iznad zelene se dobrane
kvišku grad ponosno bel pomalja,
Dagoberta, frankovskega kralja.

43.

V noč na nebu zvezdice migljajo,
„voz” pomika k solncu se iztoku,
slavcc peva v gaju ob potoku, po
dobravi vetriči pihljajo,
sen sladak vsem trudne ude veže,
Satan pa razstavlja svoje mreže.

44.

Pomni on božanskih sklepov reklo,
da nad Dagobertom se izlije
jeza božja, šiba hudobije,
bojaželjno da zakreše jeklo
s Samom, kraljem, kralj oholi Frankom,
pa zatre do zadnjih se ostankov.

45.

Ko se z gostbo in naslado blodno
kralj do noči pozne prenapase,
sen mu glavo vgrebe v dolge lase,
Satan spazi priliko ugodno
sanje da pohlepnosti mu vdihne,
iskro mu napuha v plam razpihne.

46.

Ko olajša sen glavo opojno,
dan čez gore stopa, noč proganja,
sanje tri kralj Dagobert zasanja,
sanja trikrat, trikrat mu pokojno
moti spanje grozna sna prikazen,
ko da plaši duh ga neprijazen.

47.

Kralj vznemirjen ko z ležišča vstane,
strašne nočne preišljava sanje,
njih prikazni čudne, ne vsakdanje
od močij se višjih zde poslance;
kakor žive so pred njim podobe,
ne beže od dneva mu svetlobe.

48.

Svetovalca kralj pozove k sebi,
prvi Pipin,⁴⁾ kralju desna roka,
drugi Arnulf,⁵⁾ škof, ki ga otroka
že učil modrosti je v potrebi.
Tehtni kralju teh so mož nasveti,
njima hoče sanje razodeti.

49.

Pred kraljevo snideta dvorano
Arnulf se in Pipin svetovalca,
tajnosti kraljevih poznavalca,
nevedoča, s kakšno zdaj nakano
kralj ju k sebi na posvete zove,
radovedna na reči sta nove.

50.

„Meni zdi se“, Arnulf de Pipinu,
„Haribert da, kraljev brat, kej snuje,
Franke morda proti kralju ščuje,
da dobi si krono po zločinu.
Prej ne vlada mir v tej hiši jadni,
ko da pade Merovingov zadnji.“

51.

„Haribert že spi pod hladno ruho.
— Nista mogla se deliti v časti . . .
pa te dni je eden moral pasti,“
pošepeče Pipin mu na uho.
„Dagobert, da duši mir pripravi,
morda samostan kater postavi.“

52.

Arnulf reče: „Tako vgonobi se
v bratomornem, krvoločnem gnevi
Merovingov zarod nam kraljevi.
Zlo iz tega mnogo izrodi se.
Vnel za prestol boj nam divji bo se
in kraljestvo naše gre na kose.“

53.

„„Bolje je, če eden nam kraljuje,
dva ne trgata se za prestolje,
narod mnogo ne trpi nevolje.
Če pohlepnost rod nam ta izruje,
rod je, Arnulf, vreden tvoj edini,
na prestolu da se vkorenini.““⁶⁾